

Vas megye védett pókjai

Szinetár Csaba
9700 Szombathely, BDF Állattani Tanszék, Károlyi Gáspár tér 4.
e-mail: szcsaba@fs2.bdtf.hu

Cs. Szinetár: Protected Spiders in Vas County

The *Atypus affinis* has been found on the Ság mountain and it probably lives elsewhere, too. The *Eresus cinnaberinus* has been found there, too as well as in a deserted stone-mine in the Kőszeg Mountains. The *Dolomedes fimbriatus* has been found on several bogs in the area. Other protected spiders are also supposed to live in the county. It would be important to take these spiders into consideration in the management of protected areas.

2001 tavaszán megjelent környezetvédelmi miniszteri rendelet (13/2001(V. 9.) alapján 15 pókfaj nyert törvényes védelmet hazánkban. Ezek a fajok Európa más területein is a veszélyeztetett fajok között szerepelnek, többségében nagy méretű, nem csak specialisták által determinálható, esetenként feltűnő és dekoratív fajok. Ezek a szempontok más állatcsoportok esetében is szerepet kaptak, és hasznos szerepet tölthetnek be a természetvédelmi tudatformálásban. Vas megye területén bizonyított előfordulási adattal az alábbi három faj rendelkezik.

Tölgyes torzpók – *Atypus affinis* (Eichwald, 1830)

A torzpók (Atypidae) Magyarországon előforduló három faja közül ez a faj a leggyakoribb. A torzpók a füves, ritkábban erdős területek tárnaépítő, rejtett életmódú pókjai. Szövedéssel bélelt lakócsövek a föld felszíne felett is folytatódik, s egyben a sajátos zsákmányszerző eszközét is jelenti az állatoknak. Csak az ivarérett hímjeik hagyják el a lakócsöveket, így megfigyelési és gyűjtési adatok többsége a hímekre vonatkozik. Élőhelyükön az intenzív gyephasználat (taposást is beleértve, esetleg égetést) kerülendő, illetve korlátozandó. A tölgyes torzpók leggyakrabban a középhegységek melegkedvelő tölgyeseiben, bokorerdeiben és lejtősztyeppjein fordul elő. Vas megyében a Ság hegyről vannak adatai, de feltételezhető, hogy a Hercsegen, illetve a Kőszegi-hegységben is előfordul.

Bikapók – *Eresus cinnabarinus* (Olivier, 1789)

A bikapók életmódja sajátosan ötvözi a tárnalakó és fogóháló készítő pókok jellemzőit. Sekély, 5-10 centiméter mély tárnáinak folytatásaként a föld felszíne fölé emelt szétterülő tölcészerű fogóhálót sző, mellyel talajfelszíni rovarokat zsákmányol. A kóborló életmódú cinóberpiros hímek más hazai fajjal nem téveszthetők össze. Augusztustól októberig, illetve tavasszal elsősorban májusban és júliusban láthatjuk a őket. Az egyszínű fekete színű nőstények nem hagyják el tárnáikat. A faj nyílt xerotherm társulásokban, elsősorban a középhegységeink déli kitétséggű sziklagyepeiben, lejtősztyeppekben, valamint homokpusztákon fordul elő. Vas megyében az előző fajhoz hasonlóan a Ság hegyen él, illetve egy kőszegi-hegységi lelőhelyről, egy felhagyott bányából ismert az előfordulása.

Szegélyes vidrapók – *Dolomedes fimbriatus* (Clerck, 1757)

Viszonylag gyakori pókfajunk, mely mocsár- és lápréteken, nádasokban, valamint láperdőkben egyaránt jelen van. Legjellemzőbb Vas megyei élőhelyei az őrségi láp-, és mocsárrétek és égeres láperdők. A Rába völgyében, valamint a Kemeneshát lápfoltjaiban is számos helyen él.

Az alábbiakban szereplő három további faj nagy valószínűséggel szintén előfordul Vas megyében, de esetükben jelenleg nem rendelkezünk sem konkrét megfigyeléssel, sem korábbi gyűjteményi példánnyal.

Szurkos torzpók – *Atypus piceus* (Sulzer, 1776)

Korábbi hazai adatai főleg bükkösökből és fenyvesekből származtak. Újabb adatok alapján középhegységi xerotherm füves élőhelyeken és a Dunántúl egyes kékperjés, kiszáradó láprétjein is előkerült, így például a szomszédos Zala, illetve Veszprém megyékből.

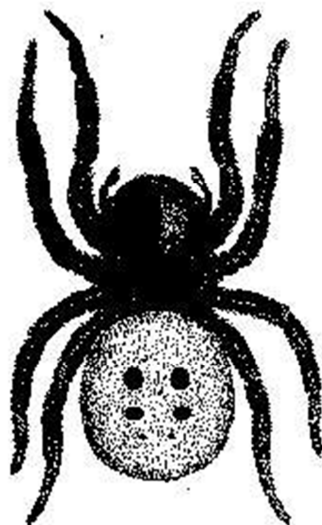
Parti vidrapók - *Dolomedes plantarius* (Clerck, 1757). Ez a ritkább, és kevésbé ismert vidrapók fajunk. Erős kötődést mutat a nyílt felszínekkel rendelkező álló-, és lassú folyású vizekhez. Tipikusan a nyílt vízben vadászik, ahonnan villámgyors alámerülésre is képes. Veszélyeztetettségére több nyugat-európai országban már korábban is felhívták a figyelmet. Gazdag vegetációjú holtágokban, illetve hasonló adottságú tavakban nagy valószínűséggel Vas megyében is él.

Búvárpók – *Argyroneta aquatica* (Clerck, 1757).

Az egyetlen tartósan alámerülő, vízi életmódú pókfaj. Élőhelyeinek visszaszorulása, átalakítása folytán egész Európában a természetvédelem figyelmének középpontjában áll. A parti vidrapóknál említett gazdag hínárvegetációjú élőhelyeken minden bizonnyal él Vas megyében is.

Valamennyi említett faj eszmei értéke, egységesen 2000 Ft.

Felmerülhet a kérdés, hogy a pókok védelme mennyiben jelent új feladatot a hazai természetvédelem számára? A többi gerinctelen állat védelmének stratégiájától nem tér el a pókok védelme sem, azaz a természetes, illetve természet-közeli élőhelyek, valamint a szukcessziós állapotok megfelelő arányú fenntartása lehet a legfőbb módja a fajok védelmének, és állományaik megőrzésének. Emellett más állatokhoz hasonlóan, a védett pókfajok életmódjának, fenológiai jellemzőinek, vagy egyéb (pl. telelési) szokásainak ismerete a természetvédelmi területek kezeléseknél és kiválasztásánál szintén szerepet kell, hogy kapjon a későbbiekben.

Bikapók (*Eresus cinnabarinus*) Rajz: Loksa Imre 1969